

Datum: 03.06.2020. godine.
Broj predmeta: Ž-SA-06-293/20

Predmet: Mišljenje broj 95/20

UVOD

Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Institucija ombudsmena) na osnovu informacija iz medija i medijske zajednice koji su ukazivali na otkaze u jednim dnevnim novinama u Bosni i Hercegovini uslijed pandemije izazvane bolesti službenog naziva "COVID 19" odlučila je dana 13.04.2020. godine otvoriti ex officio predmet u kojem će ispitati te navode.

Navedeni predmet otvoren je uslijed navoda da su otkazima, koji su opravdani izmijenjenim okolnostima u kojima rade mediji, obuhvaćene kategorije koje bi se mogle smatrati generalno izloženijima diskriminaciji, sa posebnim aspektom na žene i lica sa određenim oboljenjima.

Institucija ombudsmena je zatražila informacije od strane konkretnog medija, koji je dostavio odgovor u kojem su istaknute okolnosti koje se odnose na promjene na tržištu izazvane pandemijom, kao i da je većina lica kojima je prekinut radni odnos potpisala sporazumni prestanak radnog odnosa.

Institucija ombudsmena je nastavila pratiti i stanje u drugim medijima, prvenstveno kroz objave u medijima i informacije iz profesionalne zajednice.

U ovom mišljenju odlučeno je da se fokus neće staviti na konkretne medije, niti na opravdanost i utemeljenost svake takve odluke. Isto tako, donešena je odluka da se izbjegne spominjanje konkretnih medija jer ne želimo kroz to eventualno ukazati na poteškoće u njihovom poslovanju.

Fokus ovog mišljenja je da se ukaže kako će rezultat takvih mjera imati disproporcionalno veći efekat na žene, te da zbog specifičnosti našeg penziono-socijalnog sistema istima će biti puno teže ostvariti određena prava po osnovu penziono-zdravstvenog osiguranja, nego ženama u nekim drugim zemljama. U ovom mišljenju specifično će biti razmotrena samo oblast medija.

ZAPAŽANJA OMBUDSMENA

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine žele ukazati da u momentu izdavanja ovog mišljenja ne možemo sagledati sve ekonomske posljedice koje su nastale pandemijom, kao i na efekte koje će to imati na tržište radne snage posebno na stopu zaposlenosti žena.

Evidentno je da su početkom pandemije najviše bili pogođeni sektori usluga, koji su nakon ublažavanja restrikcija donekle došli u proces stabilizacije, s tim da je dugoročno teško predvidjeti kada bi moglo doći do ponovnog pokretanja hotelijerstva.

Dalje, tek sada dolazi do uočavanja efekata u industriji obuće i odjeće, koji tradicionalno zapošljavaju mahom žensku radnu snagu, a koji i sada uslijed gubitka narudžbi iz inostranstva prekidaju radne odnose.

U ovom konkretnom mišljenju Ombudsmeni Bosne i Hercegovine u skladu sa Zakonom o zabrani diskriminacije ("Službeni glasnik BiH" broj 59/09 i 66/16) odlučili su donijeti mišljenje, posebno uzimajući relevantne dijelove Zakona:

Član 7.

(Centralna institucija za zaštitu od diskriminacije)

"(1) Centralna institucija nadležna za zaštitu od diskriminacije je Ombudsmen za ljudska prava Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ombudsmen Bosne i Hercegovine).

(2) Ombudsmen Bosne i Hercegovine postupa u skladu s ovim zakonom i Zakonom o ombudsmenu za ljudska prava BiH na način da u okviru svoje nadležnosti:

(...)

g) informira javnost o pojavama diskriminacije;

h) na vlastitu inicijativu, provodi istraživanja u oblasti diskriminacije;

i) daje mišljenja i preporuke s ciljem sprečavanja i suzbijanja diskriminacije, te predlaže odgovarajuća zakonska i druga rješenja nadležnim institucijama u Bosni i Hercegovini;

(...)

l) radi na promociji ovog zakona, informira javnost, podiže svijest, provodi kampanje i na druge načine aktivno promovira borbu protiv diskriminacije u svrhu njene prevencije;

m) unapređuje politike i prakse koje imaju za cilj da osiguraju jednako postupanje."

Niz objavljenih tekstova problematizira upravo situaciju koja je nastala u medijima, tako Tamara Zablocki u tekstu objavljenom na portalu media.ba¹ ističe ne samo ekonomski nego i moralni aspekt ističući:

"(...) da je kriza iskorištena za otpuštanje „viška“ novinarki i novinara, ali i na moralno problematičnu odluku da se otpuste radnice i radnici poput Mirele Sekulić, koji su tamo radili decenijama i do penzije im je ostalo nekoliko godina.

Zakon o radu Federacije Bosne i Hercegovine, međutim, ne predviđa posebnu zaštitu radnica i radnika pred penzijom. Jedino što, u skladu s federalnim Zakonom o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba, nezaposlena osoba kojoj nedostaju do tri godine penzijskog staža do sticaja uvjeta za starosnu penziju, ima pravo na dokup staža. Dakako, uz pretpostavku da za to ima novac."

Dalje, Ferida Duraković ističe koji efekat navedena pojava ima u segmentu zapošljavanja lektora u medijima, navodeći primjere lektorica koje su dobile otkaz u medijima od izbijanja pandemije². Autorica posebno ističe njihovu dob, kao i teške uvjete na našem tržištu rada što njihovu buduću egzistenciju čini izuzetno teškom.

¹ <https://media.ba/bs/magazin-novinarstvo/novinarska-radna-prava-posebno-se-krse-tokom-krize>

² <https://nomad.ba/uplakane-oci-otrustene-zene>

Navedenom pojavom bavili su se između ostalih i Viktor Ivančić³ i Gordana Katana⁴, dok Lejla Turčilo u svojoj analizi⁵ ističe:

" (...) pandemija je naprosto jedan od načina da se u medijima riješe „nepoželjnih“ – uglavnom novinara u godinama, koji su se i ranije relativno teško nosili sa tehnološkim promjenama i multitasking izazovima u profesiji, kao i onih koji se bave kreiranjem „neprofitabilnih“ sadržaja poput kulturnih rubrika, dokumentarnih programa, istraživačkog novinarstva i slično. Činjenica da upravo ti sadržaji medije čine društveno odgovornim i da su oni osnova medijske djelatnosti koja nama građanima omogućava da ostvarimo pravo na kvalitetno informisanje, edukaciju i orijentaciju putem medija, ukazuje da otkazom ugovora o radu takvim novinarima i smanjenjem takvih sadržaja u medijima, na gubitku smo i mi, publika. Nemamo, istina, empirijske pokazatelje za stoprocentnu potvrdu ovakve tvrdnje, ali nas je predpandemijsko vođenje politika u medijima naučilo da kad god treba birati između kvalitetnih ljudi i sadržaja i jeftinog podilaženja ukusu ispodprosječnih (i u pogledu sadržaja i u pogledu onih koji ih kreiraju i prezentiraju), veliki broj medijskih vlasnika bira ovo drugo."

Svakako, pojava smanjenja broja radnika u medijima uslijed pandemije nije izoliran fenomen samo u Bosni i Hercegovini, te su otpuštanju ovih radnika pribjegli i mediji koji djeluju na puno većim i bogatijim tržištima⁶.

Ipak, ne smijemo zaboraviti specifičnosti naše ekonomije i činjenice da često naše zakonodavstvo ne prati promjene koje nastaju na samom tržištu, a posebno koje su nastale uslijed pojave pandemije, primjera radi kao što je isplata toplog obroka, osiguranje na poslu i drugo⁷.

Tako, lica a posebno radnice u medijima koje su ostale bez posla u periodu pandemije bit će izložene nestabilnom i nesigurnom tržištu rada.

Vlasti svih nivoa u Bosni i Hercegovini, a uzimajući u obzir već ranije preporuke ombudsmena navedene u Specijalnom izvještaju o položaju i slučajevima prijetnji novinarima u Bosni i Hercegovini⁸ trebaju razmotriti sve najprikladnije mogućnosti koje mogu dovesti do ostvarivanja prava iz penzijskog osiguranja većem broju lica koja će u narednom periodu uslijed pandemije ostvarivati prihode na osnovu privremenih i povremenih poslova (ugovori o djelu) odnosno mogućnosti da sami dokupe staž u dužem trajanju i slično.

Ukoliko se isto ne učini imat ćemo činjenicu da veći broj žena koje su radile u medijima neće moći ostvariti niti pravo na penziju. Naravno taj efekat neće se odraziti samo na njih, a svakako imat će posljedice i na sistem socijalne zaštite koji će biti opterećen licima koja će se naći u nezavidnoj poziciji.

Zbog toga, Ombudsmeni Bosne i Hercegovine odlučili su izdati ovo mišljenje i isto dostaviti tijelima vlasti kojima je ranije dostavljen Specijalni izvještaj.

Nakon razmatranja predmeta Ombudsmeni Bosne i Hercegovine su na osnovu člana 32. Zakona o ombudsmenu za ljudska prava ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj: 19/02, 35/04 i 32/06) i Zakona o zabrani diskriminacije donijeli sljedeće mišljenje:

³ <https://pescanik.net/ubrzavanje-stvarnosti/>

⁴ <https://inforadar.ba/nakon-sto-su-novinari-otjerani-na-ulicu-sta-je-solidarnost-i-kako-joj-je-ime/>

⁵ <https://analiziraj.ba/2020/04/16/pandemija-otkaza-u-doba-korone-radno-mjesto-novinar-kao-kolateralna-steta-virusa/>

⁶ <https://deadline.com/2020/05/the-atlantic-layoffs-1202940481/>

⁷ Institucija ombudsmena u vezi pitanja regulisanja prava na topli obrok za one koji rade "online" i osiguranja od ozljede za koje rade "online" razmotrit će u narednom periodu

⁸ https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/obudsmen_doc2017082415202346bos.pdf

MIŠLJENJE

Situacija u kojoj su se našle novinarke i druge radnice u medijima nakon izbijanja pandemije istu je grupu izložio indirektnoj diskriminaciji, a posebno uzimajući dobnu strukturu većeg broja žena kojima je zaključen radni odnos.

Uzimajući u obzir situaciju u kojoj se nalaze kao i generalno stanje u ostvarivanju radnih prava u medijima, koje je pogoršano od izbijanja pandemije, potrebno je razmotriti sve moguće modalitete ostvarivanja prava iz penzionog i socijalnog osiguranja licima koja rade privremene i povremene poslove, a nisu u radnom odnosu.

Iste trebaju biti što fleksibilnije i uzeti u obzir položaj u kojem se nalazi ta kategorija.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine
Prof. dr. Ljubinko Mitrović, s.r.
Dr. Jasminka Džumhur, s.r.
Nives Jukić, s.r.

Mišljenje dostaviti svim tijelima kojima je dostavljen i Specijalni izvještaj i ista se može smatrati integralnim dijelom njega.